

GUIA

DIDÀCTICA

Món humà

Autoria: Marta Costa
© Editorial Flamboyant

 Flamboyant

El món antic i el món medieval

Us trobeu davant un llibre de coneixements que consta de 60 làmines amb informació sobre la història de la humanitat. Segueix l'evolució humana des de la prehistòria fins a l'edat mitjana, i ens parla dels elements que defineixen una civilització: l'agricultura, l'escriptura, l'art, els espectacles, el comerç, etc.

Aquesta guia l'estructurem en dos apartats:

- ▶ Pautes generals de com treballar el llibre a l'aula, amb idees que poden anar bé amb metodologies diverses.
- ▶ Dues propostes concretes que fan referència a la prehistòria i a l'edat mitjana.

QUÈ ENS INTERESSA?

Pautes generals

En aquest apartat donem unes pautes generals de com podeu treballar amb aquest llibre a l'aula, tenint-ne en compte l'estructura i els continguts.

L'estructura del llibre

El llibre parla per si sol: si el deixeu en mans del vostre alumnat sense cap més indicació, segur que els seduirà de seguida. Tot i així, expliqueu com s'estructura per tal que puguin començar-ne la lectura d'una manera més conscient:

- ▶ El contingut s'organitza en làmines independents numerades.
- ▶ Hi ha un codi de colors per identificar la temàtica de les làmines:
 - ▷ **Taronja:** història de la humanitat.
 - ▷ **Groc:** art i cultura.
 - ▷ **Blau:** ciència, comerç i tecnologia.
- ▶ Als laterals superiors hi ha unes fletxes que remetent a altres làmines que inclouen continguts relacionats.
- ▶ Disposen de tres cintes per marcar les làmines que trobin més interessants o per tornar-les a llegir més endavant.

A l'inici hi ha un índex de continguts; al final, un índex alfabètic de conceptes i un glossari.

L'anvers de la sobrecoberta del llibre es converteix en un pòster que resumeix la vida al món antic i al món medieval. Als laterals hi trobareu un esquema cronològic de la història de l'escriptura i la història dels llibres.

Podeu penjar-lo a la classe, si voleu. ➔

El llibre a l'aula

El podeu treballar tant a cicle mitjà com a cicle superior, fins i tot al primer cicle de l'ESO, per bé que potser, per continguts curriculars, us anirà millor treballar-lo a cicle superior. De tota manera, l'organització i la metodologia que utilitzeu és el que decidirà com us pot fer més servei.

Tot i que se'n pot treure rendiment de moltes maneres, aquí us donem algunes idees.

► Llibre de consulta

El podeu tenir com a material de suport en qualsevol projecte que tingueu pensat desenvolupar, ja sigui trimestral o de curs. Hi trobareu molta informació que pot ajudar en les tasques de cerca i organització de la informació.

► Font d'inspiració

El llibre també us pot proporcionar idees a vosaltres per crear activitats sobre els temes que estigueu treballant dins la programació. Seria el cas de les dues activitats que us proposem més endavant en aquesta guia.

► Punt de partida d'un projecte o ABP (aprenentatge basat en problemes)

A l'hora d'iniciar un projecte, hauríem de triar el tema a partir de l'interès de l'alumnat. Si volem centrar el projecte en la història de les civilitzacions, el llibre ens servirà de punt de partida. Què ens interessaria investigar a fons? Quin tema ens desperta més curiositat, després de mirar el llibre? Sobre què ens agradaria saber més? Quin tema ens apassiona?

També, com proposa el llibre, podem partir de preguntes: «On eren les primeres ciutats del món?», «Qui comerciava a la ruta de la seda?», «Qui va inventar els diners?», etc. A partir d'aquí podem estructurar tot un projecte sencer.

En l'aprenentatge basat en problemes, el punt de partida és un problema real que es planteja l'alumnat. Si, per exemple, té interès en la moda, és possible que vulgui saber com s'ha tractat aquest tema al llarg de la història (el vestuari, els teixits, les joies, etc.). Una altra possibilitat és que el tema sorgeixi d'un repte donat a partir d'una altra activitat, com, per exemple, que hagin de representar una peça teatral ambientada en alguna època concreta i necessitin documentar-se sobre la vida i els costums d'aquell context. Un cop determinat el problema, es tracta d'estructurar el projecte com un ABP i desenvolupar un treball cooperatiu per obtenir un producte final públic (per exemple, la representació teatral).

La virtut d'aquest llibre —que, a més, té una estètica cuidada i bona qualitat gràfica— és que ens presenta coneixements d'una manera poc habitual. És cert que comença també pel “principi”, però no es limita a explicar la història seguint un ordre cronològic, sinó que interconnecta temes i exposa realitats culturals diverses. La flexibilitat de poder anar enllaçant làmines de temes relacionats permet seguir un camí propi a cadascú i està al servei dels interessos individuals de cada lector. Serà feina del professorat anar situant cada cosa al seu lloc i contextualitzar-la en el temps. Si cal, es pot fer un eix cronològic i acabar d'assentar conceptes bàsics.

Posem-ne un exemple:

És probable que, a l'hora de prioritzar continguts curriculars, no incloguéssim una làmina tan específica com la que ens mostra les armes que s'utilitzaven a les guerres (làmina núm. 44: «Armes de guerra»). Tanmateix, hi pot haver un grup d'alumnes molt interessat en aquest tema. Per tant, a partir d'aquesta làmina estirarem el fil fins a conèixer la civilització que feia servir cada arma (o alguna en concret) i el seu context, intentarem entendre per què hi havia guerres, què passava geogràficament, etc.

L'activitat sempre serà més fèrtil si el coneixement que adquireixen parteix del seu interès. El professorat haurà d'anar guiant i acompanyant fins a arribar, de manera natural, als continguts que habitualment diríem que són curriculars o a aquells que no poden passar per alt.

Final obert: El món modern

La reflexió final del llibre ens genera curiositat per conèixer més coses. Com ha seguit evolucionant el món humà fins a l'actualitat? Podeu prendre aquesta reflexió com a punt de partida per treballar sobre l'antiguitat. Vosaltres sou els que coneixeu millor els vostres alumnes: escolteu-los. Tenen molts interessos i set de conèixer el món que els envolta. Parleu, reflexioneu i feu-los adonar dels canvis que han viscut ells mateixos i els seus familiars, i converseu sobre de quines maneres pot evolucionar la humanitat els propers 500 anys.

FEM

Propostes d'activitats

En aquest apartat, us proposem dues activitats relacionades amb dues èpoques diferents, una situada a la prehistòria i l'altra a l'edat mitjana. Tan sols són dos exemples de les moltes activitats que es poden desprendre d'aquestes làmines. Inclouen una fitxa amb la informació bàsica i una explicació del desenvolupament de l'activitat, exemples i imatges.

MANS PREHISTÒRIQUES

Nivell	Cicle mitjà i superior (8-12 anys)
Materials	Pintura acrílica (vermell, groc, blanc, negre) Aigua Bols petits Canyetes de refresc Paper continu o d'embalar
Àrea de coneixement	Expressió artística: visual i plàstica Coneixement del medi
Objectius	Conèixer les primeres pintures prehistòriques: produccions i tècniques principals Pintar amb una tècnica prehistòrica
Competències bàsiques. Àmbits i dimensions	Àmbit expressió artística: Dimensió de percepció, comprensió i valoració / Dimensió d'interpretació i producció Àmbit d'educació amb valors: Dimensió interpersonal / Dimensió social
Agrupació	Gran grup
Durada	Una sessió de treball (60 minuts)

Desenvolupament

Us proposem un taller pràctic de pintura prehistòrica. És recomanable que contextualitzeu el vostre alumnat prèviament mostrant-los imatges de les pintures rupestres. Poden ser imatges de representacions animals i humanes i de les primeres plantilles de mans (que seran com les que faran en aquesta activitat).

Podeu partir de la làmina 11 →

Aprofiteu per treballar els tres elements que entren en joc en la pintura:

- ▶ El medi, és a dir, la pintura que fem servir (acrílics, ceres, carbonet...)
- ▶ El suport: la superfície que pintem (paper, pedra, fusta, cartró...)
- ▶ L'eina: allò que fem servir per pintar (pinzells, esprai...)

Després d'aquesta reflexió, presenteu-los la pintura de mans que reproduiran emulant els homes i dones prehistòrics. Aquí teniu un resum comparatiu que us pot ajudar en la proposta que us fem. Es pot adaptar segons convingui.

	Medi	Suport	Eina
Prehistòria	Pigments minerals i vegetals molts i aglutinants, com el greix o la resina	Roca de l'interior de les coves	Bol petit de ceràmica i ossets d'au buits
Taller	Pintura acrílica diluïda amb aigua	Paret (folrada o no amb paper continu)	Bol petit i canyetes

Expliqueu que aquestes mans que es veuen a les roques van ser les primeres obres d'art fetes amb la tècnica de l'estergit. Aquesta tècnica consisteix a aplicar pintura a través d'una plantilla. Es retalla la figura sobre un paper o element semblant que tingui prou duresa, es recolza sobre la superfície que es vol pintar i després s'hi polvoritza o s'hi imprimeix la pintura amb l'ajut d'un rodet o un pinzell. Un dels artistes contemporanis més representatius d'aquesta tècnica és Banksy.

A continuació, centreu-vos en l'eina que fareu servir per fer les vostres creacions, inspirada en l'eina que van utilitzar llavors: un aerògraf prehistòric. Un aerògraf consta d'un receptacle on hi ha el pigment o pintura, i un bufador (o equivalent mecànic) que dispara el color.

Per a aquesta activitat utilitzarem un bol o un got amb pintura diluïda amb aigua i dues canyetes. Col·locarem una canyeta inclinada al bol, amb l'extrem inferior submergit a la pintura. L'extrem superior ha de tocar gairebé l'extrem inferior de la segona canyeta, que tenim en posició vertical. No han de quedar separades més d'un mil·límetre. I llavors bufarem per la segona canyeta.

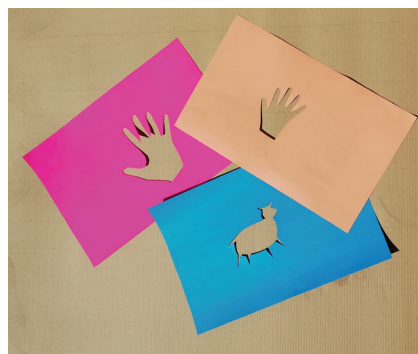
Què passa quan bufem amb força? La velocitat de l'aire fa que la pressió de l'extrem de la canyeta vertical disminueixi. La diferència de pressions dels dos extrems d'aquesta canyeta vertical fa que la columna de pintura ascendeixi, empesa per la pressió atmosfèrica. Quan la pintura puja, es troba amb el raig d'aire (el que nosaltres fem bufant) i surt polvoritzada cap enfora.

Podeu explicar que, en un principi, es pensava que aquestes produccions de plantilles de mans estaven fetes bufant pintura a través d'un os o una canya. La manera com s'imprimia la pintura a la paret, però, no era igual que la que es veia a les coves. Amb la tècnica de l'aerògraf prehistòric, la pintura s'escampa com un polvoritzador; bufant només per una canya, en canvi, quedaven gotes més grosses i la superfície no quedava tan ben coberta.

Estirem el fil...

Fem-nos experts en la tècnica de l'estergit! Si us ha agradat aquesta manera de pintar, podeu fer les vostres creacions amb les mil i una possibilitats que aquesta tècnica us ofereix.

Si disposeu de temps, podeu ampliar l'activitat creant pintures pròpies picant carbonets, argila i guix, i barrejant-los amb oli i aigua.

FIRA MEDIEVAL

Nivell	Cicle inicial, mitjà i superior (6-12 anys)
Materials	Materials de rebuig, cartrons, capsos, bosses d'escombraries, pintures, etc. (vegeu els jocs proposats)
Àrea de coneixement	Coneixement del medi (socials) Expressió artística: visual i plàstica Educació física
Objectius	Muntar una fira medieval Conèixer jocs de l'edat mitjana Construir i elaborar jocs medievals amb materials diversos Jugar amb jocs de creació pròpia
Competències bàsiques. Àmbits i dimensions	Àmbit d'educació en valors: Dimensió interpersonal / Dimensió social Àmbit expressió artística: Dimensió d'interpretació i producció / Dimensió d'imaginació i creativitat Àmbit d'educació física: Dimensió de joc motor i temps de lleure
Agrupació	Gran grup (activitat de cicle o de centre, opcional)
Durada	Una o dues sessions de treball previ (preparació i disseny fira) Una sessió (realització activitat lúdica)

Desenvolupament

Aquesta és una activitat molt oberta, ja que podeu implicar-hi tot el centre, el vostre cicle o bé només el vostre grup classe. Us proposem el muntatge d'una fira medieval. Podeu cenyir l'activitat només als jocs que us presentem o bé ampliar-la fins a treballar tota l'ambientació de l'època (escenaris, vestuari, música, etc.). Podeu compartir la proposta amb l'especialitat d'educació física i dedicar la sessió lúdica per fer-la al pati o en un espai ampli que us permeti moure-us sense limitacions.

La nostra proposta consisteix a fabricar alguns jocs que es practicaven a l'edat mitjana amb materials reciclats diversos o fets per vosaltres mateixos, i després jugar-hi plegats.

Aquesta activitat és contextual. Podeu partir de la làmina 41, per exemple, i anar-ne interrelacionant d'altres com la làmina 42, sobre els castells, o la làmina 32, sobre espectacles.

FEM CAURE EL MUR

▷ **Materials:** Pots buits de plàstic o de cartró (de cacau en pols o de llet, per exemple). Materials per a decorar-los. Una pilota.

▷ **Joc:** S'apilen els pots fent una piràmide i des d'una distància establerta es llança la pilota per fer-los caure. Es poden atorgar punts als pots, de manera que guanyi qui més puntuació de pots caiguts faci.

DAMES GEGANTS

▷ **Materials:** Brics de llet i pintura per a les peces. Paper continu o guixos de colors per fer el taulell de terra.

▷ **Joc:** Es dibuixa a terra amb guix un tauler de dames (8 x 8 quadres) de mida gegant i s'utilitzen els brics que prèviament haureu pintat (de blanc o de negre, o de dos colors alternatius, si es vol) a mode de fitxes.

TABES

▷ **Materials:** Pedretes i pintura.

▷ **Joc:** Antigament, per jugar a les tabes s'utilitzaven ossos de xai, però hi ha moltes variants. Cada jugador tindrà unes quantes tabes (en aquest cas, pedretes) d'un color. Es col·locaran les tabes de tots els jugadors a terra, barrejades. Per torns, cada jugador haurà de llançar una taba amunt i recollir tantes tabes del seu color com pugui, mentre la que ha llançat amunt no toqui terra. Si en continua agafant quan caigui a terra, perd el torn.

EL LLANÇABOLES

▷ **Materials:** Cartrons, pintura i bales.

▷ **Joc:** Es fa un pla inclinat amb un forat a la part de dalt. Des de sota, es llança rampa amunt la bala amb l'objectiu de fer-la caure dins el forat.

PUNTERIA AL CASTELL

▷ **Materials:** Capsa gran de cartró, pintures per a decorar, tisores o cúter.

▷ **Joc:** Es converteix una capsa en un castell i s'hi fan uns forats que poden representar finestres. L'objectiu és encertar la pilota a les finestres. També es pot jugar amb puntuació.

CURSES DE CINTES

▷ **Materials:** Anelles de fusta penjades d'una barra o corda amb cintes de colors. Bastonet de fusta o fet de cartró.

▷ **Joc:** Es tracta de passar corrents i encertar l'anella amb el bastonet. A l'edat mitjana es feia amb una llança i a cavall. Podeu fer-ho amb altres variants, amb bicicleta, amb patinet, amb patins, per parelles anant a col·libè, etc.

PUNTERIA AMB ANELLES

▷ **Materials:** Rotlles de paper de cuina, cartró, anelles de fusta o fetes de cartró.

▷ **Joc:** Es tracta de fer punteria intentant que les anelles caiguin dins del rotllo, posat en vertical. Es pot fer una única barra o més, assignant una puntuació diferent cadascuna.

CAURE AL RIU

▷ **Materials:** Dues capsas de fusta que facin de suport i una corda o un pal rígid.

▷ **Joc:** Cada contrincant s'enfila en una capsa i agafa un extrem del pal. Es tracta de fer caure l'adversari estirant el pal atraient-lo cap a un mateix.

Estirem el fil...

Si us ha agradat aquesta temàtica, podeu seguir investigant sobre els jocs que es practicaven en altres èpoques i cultures del món. Podeu elaborar un recull de jocs i després fer un blog on expliqueu en què consisteixen amb una fitxa descriptiva. També és interessant que els animeu a preguntar als familiars més grans a quins jocs jugaven de petits, si se'n feien de propis, etc.